

بازی‌های نمایشی

برای

کارگاه تئاتر

کتاب راهنمای معلم

نوشته: ویولا اسپولین

ترجمه: فاطمه حسینی

ویرایش علمی: حسین فدایی حسین

انتشارات نمایش

به مناسبت هفدهمین جشنواره بین‌المللی تئاتر کودک و نوجوان

همدان / مهرماه ۱۳۸۹

سرشناسه:	اسپولین، ویولا، ۱۹۰۶ - ۱۹۹۲ م. Spoiln, Viola
عنوان و نام پدیدآور:	بازی‌های نمایشی برای کارگاه تئاتر/نوشته ویولا اسپولین؛ ترجمه فاطمه حسینی؛ ویرایش علمی حسین فدایی‌حسین.
مشخصات نشر:	تهران: نمایش، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری:	۲۱۲ص.
شابک:	9786005765182
وضعیت فهرست نویسی:	فبا
یادداشت:	عنوان اصلی: Theater games for the classroom : a teacher's handbook, 1986
موضوع:	نمایش و آموزش و پرورش -- دستنامه‌ها
موضوع:	پدیده‌پردازی (بازیگری) -- دستنامه‌ها
موضوع:	نمایش آماتور -- دستنامه‌ها
شناسه افزوده:	حسینی روزبهانی، فاطمه، ۱۳۶۲ -، مترجم
شناسه افزوده:	فدایی‌حسین، حسین، ۱۳۲۵ -، ویراستار
رده بندی کنگره:	۱۳۸۹ T۵۵۳/۳۱۷۱PN
رده بندی دیویی:	۳۷۲/۶۶
شماره کتابشناسی ملی:	۱۸۹۲۰۱۲

انتشارات نمایش

دفتر تئاتر کودک و نوجوان اداره کل هنرهای نمایشی

بازی‌های نمایشی برای کارگاه تئاتر

کتاب راهنمای معلم

نویسنده: ویولا اسپولین

ترجمه: فاطمه حسینی

ویرایش علمی: حسین فدایی‌حسین

ناشر: انتشارات نمایش

ویراستار: محمدحسین آقابابایی

صفحه آرا: مهاجر

طراح جلد: بهرام شادانفر

لیتوگرافی: مهران نگار

چاپ: مهران نگار

تیراژ: ۲۰۰۰

نوبت چاپ: اول ۱۳۸۹

قیمت: ۷۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸۶۰۰۵۷۶۵۱۸۲

پنج سال همراهی با رهپویان تئاتر کودک و نوجوان مرا به این داوری رسانده است که تئاتر بچه‌های ما دو نقطه ضعف دارد:

۱- کمبود متن و در اختیار نبودن نمایشنامه‌های هنری و تأثیرگذاری که متناسب با حال و روز مخاطبان باشد.

۲- به‌روز نبودن دانش حرفه‌ای نویسندگان و کارگردانان و بازیگران و دیگر وابستگان به این هنر.

تجربه نشان داده‌است که کارگاه‌های آموزشی پراکنده و کم‌دوام که این‌جا و آن‌جا برپا می‌شود کافی نیست و نمی‌تواند نیاز دل‌سپردگان به تئاتر کودک و نوجوان را که همه رو به‌سوی رشد و بالندگی دارند، برآورده کند.

تنها راه پیش رو، انتشار کتاب‌های کارآمد و غنی‌سازی پشتوانه‌های فکری و علمی و فنی اهالی تئاتر کودک و نوجوان بود. متأسفانه این مهم را از بازار آزاد نشر کتاب هم نمی‌توانستیم توقع داشته باشیم. زیرا هزینه‌ی بالای تولید کتاب‌های تخصصی؛ و کم‌خریدار بودن چنین کتاب‌هایی انگیزه‌ی کافی به ناشران نمی‌داد که در این راه سرمایه‌گذاری کنند. لذا برای هم‌سویی با عشق و امید هنرمندان این وادی، بر آن شدیم که بخشی از بودجه‌ی جشنواره‌های تئاتر کودک و نوجوان پنج سال اخیر را به تولید و نشر کتاب‌های تخصصی و مناسب اختصاص دهیم. همدلی مسئولان مرکز هنرهای نمایشی در تصویب بودجه‌ی لازم و کاردانی و صبوری آقای حسین فدایی‌حسین در انتخاب آثار و پی‌گیری کار؛ این افتخار خدمت را نصیب جشنواره بین‌المللی تئاتر کودک و نوجوان کرده است که شما هم‌اکنون یکی از سی‌ودو عنوان کتاب کارساز و توان‌آفرینی را که جشنواره بانی خیر تولید و انتشارشان شده، در اختیار داشته باشید. امید که این حرکت ارزشمند در سال‌های آینده نیز ادامه پیدا کند و باعث هرچه پربارتر شدن تئاتر کودک و نوجوان کشورمان گردد.

مصطفی رحماندوست

دبیر جشنواره بین‌المللی تئاتر کودک و نوجوان ایران

فهرست

پیش‌گفتار / ۱۴

مقدمه / ۱۷

فصل ۱) ضرورت انجام بازی‌های نمایشی در مدرسه / ۱۹

بازی / ۱۹

شیوه بازی / ۲۰

آزادی عمل / ۲۱

شهود / ۲۱

دگرگونی / ۲۲

سه بخش اصلی یک بازی نمایشی / ۲۳

هسته‌ی اصلی / ۲۳

هدایت جانبی / ۲۴

ارزیابی / ۲۴

تأیید و تقبیح / ۳۰

شکل کلی بازی‌ها / ۳۲

کارگاه بازی‌های نمایشی / ۳۴

فضای کارگاه بازی / ۳۵

کنترل / ۳۶

انرژی / ۳۶

برنامه‌ی روزانه / ۳۷

نمونه‌ای از برنامه‌ی یک کارگاه / ۳۹

مکان بازی / ۴۰

تیم / ۴۰

گروه‌بندی / ۴۱

ترس از بازی / ۴۲

هماهنگی گروهی / ۴۲

دانش‌آموز در مقام هدایتگر / ۴۴

کارگاه بازی و تأمین نیازهای خاص / ۴۵

مشارکت / حل مسئله / فعالیت‌های خلاقانه

مروری بر فهرست کارگاه / ۴۶

۱- کسب آمادگی / ۲- گروه‌بندی بچه‌ها / ۳- تمرینات اولیه /

۴- آموزش بازی / ۵- تدریس به شیوه‌ی جدید و متفاوت /

۶- مثال‌ها و مقایسه‌ها / ۷- تلاش مستمر / ۸- رقابت /

۹- بچه‌ها در جایگاه تماشاچی / ۱۰- شیوه‌ی شروع بازی /

۱۱- اجرای هم‌زمان گروه‌ها / ۱۲- تکرار بازی‌ها / ۱۳- حل

مشکلات حین بازی / ۱۴- تمرینات پایانی

فصل ۲) بازی‌های آغازین (تمرینات گرم کردن) / ۵۱

- بازی‌های سنتی مناسب برای شروع کارگاه / ۵۱
- بازی‌های فضای باز (حیاط مدرسه) / ۵۳
- ___ دو امدادی با شیء / ۵۳
- ___ دنبال بازی ضربه‌ای / ۵۳
- ___ دنبال بازی انفجاری / ۵۴
- ___ بشمار تنده / ۵۵
- ___ کوچه و خیابان / ۵۶
- ___ کوچه و خیابان: روش‌های متفاوت / ۵۸
- ___ چراغ قرمز (ایست) / ۵۹
- ___ گره در گره / ۶۰

فصل ۳) بازی‌های حرکتی و ریتمیک / ۶۱

- ___ موج اقیانوس / ۶۱
- ___ پیاده روی زیر نور ماه / ۶۲
- ___ دنبال بازی کند / ثابت / ۶۳
- ___ حرکت ریتمیک / ۶۵
- ___ مکث (تمرکز روی حرکت) / ۶۶

فصل ۴) قدم زدن در محیط / ۶۸

- ___ لمس کن و لمس شو / ببین و دیده شو / ۶۹
- ___ خودت، خودت رو حس کن / ۷۰
- ___ قدم زدن در محیط (۱) / ۷۰
- ___ قدم زدن در محیط (۲) / ۷۲
- ___ قدم زدن در محیط (۳): استخوان‌بندی / ۷۳
- ___ چشم‌پسته قدم زدن / ۷۵

فصل ۵) بازی‌های تبدیلی / ۷۷

- تبدیل جسم نامرئی به جسم مرئی (بازی با اجسام فرضی) / ۷۷
- ___ بازی با هوا (لمس کردن هوا) / ۸۰
- ___ شکل دادن به هوا (تک نفره) / ۸۱
- ___ شکل دادن به هوا (گروهی) / ۸۲
- ___ طناب‌کشی نامرئی / ۸۳
- ___ طناب‌بازی نامرئی / ۸۴
- ___ توپ‌بازی نامرئی / ۸۴
- ___ اسباب‌بازی نامرئی (از جنس هوا) / ۸۶
- ___ وسط‌بازی یا توپ نامرئی / ۸۷
- ___ تعامل دونفره با شیء نامرئی / ۸۸
- ___ تعامل گروهی با شیء نامرئی / ۸۹
- ___ بازی با وسایل صحنه نامرئی / ۹۰
- ___ پر بشه، سنگین‌تر می‌شه! / ۹۱

- عوض کردن اشیاء نامرئی / ۹۲
- بازی با اشیاء فرضی کوچک / ۹۳
- حرکت با شیء نامرئی / ۹۴
- به قسمت اضافه کن / ۹۶

فصل ۶) بازی با حواس / ۹۸

- صف ثابت / ۱۰۰
- من تو رو می بینم / ۱۰۰
- وقتی برم کالیفرنیا / ۱۰۲
- جادو جنتیل / ۱۰۴
- جادوی کلام / ۱۰۵
- سه تغییر / ۱۰۶
- بین و بگو / ۱۰۷
- کی بازی رو شروع کرد؟ / ۱۰۸
- فرستادن بینایی به محیط / ۱۰۹
- دیدن شیء از داخل اشیاء / ۱۱۰
- دیدن یک بازی ورزشی: یادآوری / ۱۱۱
- گوش دادن به صداهای محیط / ۱۱۲
- فرستادن شنوایی به محیط / ۱۱۲

فصل ۷) بازی های جزئی از کل / ۱۱۴

- ارتباط و هماهنگی عوامل باهم / ۱۱۴
- جزئی از کل، یک شیء / ۱۱۵
- جزئی از کل، یک فعالیت / ۱۱۶
- جزئی از کل، یک شغل / ۱۱۸
- جزئی از کل، یک رابطه / ۱۲۰

فصل ۸) بازی های آینه ای / ۱۲۲

- پسران آدم / ۱۲۴
- آینه / ۱۲۵
- چه کسی آینه است؟ / ۱۲۷
- آینه ای آینه / ۱۲۸

فصل ۹) کجا، چه کسی و چه چیز / ۱۲۹

- خلق فضا (مکان و زمان)، شخصیت و کنش از طریق بازی / ۱۲۹
- بازی های معرفی مکان (کجا) / ۱۲۹
- بازی های معرفی شخصیت (چه کسی) / ۱۳۱
- بازی های کنش صحنه ای (چه چیز) / ۱۳۳
- توضیح بازی های معرفی مکان / ۱۳۵
- دزد و پلیس / ۱۳۶
- فرودگاه / ۱۳۸
- معرفی مکان با نمودار / ۱۳۹

- معرفي مكان با وسايل صحنه / ۱۴۲
- تعريف بداهه‌ي موقعيت مكاني / ۱۴۳
- مكان نامرئي / ۱۴۴
- ساعت چنده؟ / ۱۴۵
- خلق فضاهاي وسيع / ۱۴۶
- معرفي مكان بدون دست‌ها / ۱۴۷
- معرفي مكان بدون اشياء / ۱۴۸
- معرفي گروهی مكان و زمان / ۱۴۹
- معرفي مكان با مانع / ۱۵۰
- معرفي مكان: مشاركت/مقاومت / ۱۵۱
- معرفي مكان خاص / ۱۵۲
- بازی معرفي مكان (صحنه) / ۱۵۳
- معرفي مكان، بدون حرکت / ۱۵۴
- بازی‌های معرفي شخصيت / ۱۵۵
- نيويورک (ليموناد) / ۱۵۶
- اگه گفتي چند سالمه؟ / ۱۵۷
- شغلم چيه؟ / ۱۵۸
- من کی هستم؟ / ۱۵۹
- بازی معرفي شخصيت / ۱۶۰
- تق تق تق! / ۱۶۲
- کيه که داره در ميزنه؟ / ۱۶۳
- معرفي شخصيت با اشياء / ۱۶۴
- تغيير حس / ۱۶۵
- بازی‌های معرفي کنش نمايشي / ۱۶۶
- اگه گفتي چي می خورم؟ چي بو می کنم؟ چي می شنوم؟ / ۱۶۶
- ما اين جوري دور درخت توت می چرخيم و / ۱۶۷
- معرفي اشياء / ۱۶۹
- کشمکش با موجودات يا اشياء بزرگ / ۱۷۰
- تعامل بدون استفاده از دست / ۱۷۱
- معنی پنهان بازی / ۱۷۱

فصل ۱۰) بازی‌های ارتباط کلامی / ۱۷۳

- بزرگ‌نویسی / ۱۷۴
- ریزنویسی / ۱۷۵
- چشم‌پسته بنویس / ۱۷۶
- لال بازی / ۱۷۶
- شش تا اسم بگو / ۱۷۷
- آوازخوانی با بخش‌های کلمه / ۱۷۸
- کيتي دنبال جا می‌گرده / ۱۷۹

- پرنس رزاه / ۱۸۰
- بگیر و بده (پاسکاری حرکت) / ۱۸۱
- بگیر و بده (پاسکاری جلب توجه) / ۱۸۲
- بگیر و بده (پاسکاری بلندخوانی) / ۱۸۴
- درک و احساس کلمه / ۱۸۵
- آینه‌ی کلام / ۱۸۶
- اجرای شفاهی / ۱۸۸
- نمایش مطابق با اجرای شفاهی / ۱۸۹

فصل ۱۱) ارتباط آوایی / ۱۹۱

- گفتار نامفهوم (کلام بی معنی) / ۱۹۱
- آشنایی با گفتار نامفهوم / ۱۹۴
- تدریس با گفتار نامفهوم / ۱۹۵
- فروشنده‌گی با گفتار نامفهوم / ۱۹۶
- مفهوم و نامفهوم / ۱۹۷
- انعکاس صدا / ۱۹۸
- آینه‌ی صدا (انعکاس صدا) / ۱۹۹
- زبان ناآشنا / ۲۰۰
- ترجمه کلام نامفهوم / ۲۰۱
- کشش صدا / ۲۰۳

فصل ۱۲) بازی‌های چندگانه / ۲۰۴

- چقدر یادت می‌یاد؟ / ۲۰۵
- مکالمه‌ی همزمان / ۲۰۶
- مکاتبه همزمان / ۲۰۷
- تصویر کردن اشیاء / ۲۰۹

فصل ۱۳) نمایش عروسکی / ۲۱۱

- بازی برای قسمت‌های مختلف بدن / ۲۱۱
- نصب پرده‌ی نمایش در کلاس درس / ۲۱۲
- فقط پا (۱) / ۲۱۲
- فقط پا (۲) / ۲۱۴
- فقط دست / ۲۱۴
- بازی پشت به تماشاچی / ۲۱۶
- بازی با همه‌ی بدن / ۲۱۷
- عروسک‌های خیمه‌شب‌بازی / ۲۱۸
- بازی با تمرکز روی اعضای بدن / ۲۱۹

فصل ۱۴) بازی‌های رادیویی، تلویزیونی و سینمایی / ۲۲۰

- رادیو / ۲۲۲
- صداگذاری روی حرکات / ۲۲۳
- فضا سازی با صدا / ۲۲۴

_____ تله / ۲۲۵

_____ قاب تلویزیون / ۲۲۶

_____ پرده‌ی سایه‌ای / ۲۲۸

_____ صداگذاری روی نمایش / ۲۲۸

_____ دوبله / ۲۳۰

فصل ۱۵) گسترش دامنه‌ی بازی‌های نمایشی / ۲۳۲

_____ بداهه‌گویی / ۲۳۲

_____ جمع‌بندی پر از کلاه / ۲۳۳

_____ هم‌بازی‌ها: رو پیدا کن / ۲۳۴

_____ اجرای سریع / ۲۳۴

_____ ادا بازی / ۲۳۵

_____ برداشت نمایشی / ۲۳۶

_____ قصه‌سازی / ۲۳۸

_____ هجی کردن / ۲۳۹

_____ صداها: کشیده و صداها: کوتاه / ۲۴۰

_____ قصه‌سازی / ۲۴۱

_____ قصه‌سازی: توقف وسط کلمه / ۲۴۳

_____ قصه‌خوانی / ۲۴۳

_____ رنگ‌آمیزی قصه / ۲۴۴

فصل ۱۶) قصه‌گویی و قصه‌ی نمایشی / ۲۴۶

_____ خلق صحنه‌های بزرگ‌تر از طریق بازی‌های نمایشی / ۲۴۶

_____ قصه‌گویی / ۲۴۶

_____ قصه‌گویی / ۲۴۸

_____ نمایش روایی (داستانی) / ۲۵۰

_____ سه بچه‌خوک (چارچوب قصه) / ۲۵۳

_____ طبل پادشاه (چارچوب قصه) / ۲۵۵

فصل ۱۷) بازی برای ارتباط با تماشاچی / ۲۵۷

_____ خاله‌بازی / ۲۵۷

_____ درک کردن مخاطب / ۲۵۹

_____ ارتباط چشمی / ۲۶۴

_____ فروشنده / ۲۶۵

_____ بازی برای مخاطب ناشنوا / ۲۶۶

_____ ورود و خروج / ۲۶۷

فصل ۱۸) اجرای عموم / ۲۶۹

_____ کار با نمایشنامه / ۲۷۲

_____ انتخاب نمایشنامه / ۲۷۲

_____ جدول زمانی برای تمرین نمایش / ۲۷۴

_____ دوره‌ی اول جلسات تمرین / ۲۷۴

دورخوانی / ۲۷۴
 تعیین حرکات کلی / ۲۷۵
 تثبیت حرکات / ۲۷۵
 مکان نمایش / ۲۷۶
 دوره‌ی دوم جلسات تمرین / ۲۷۷
 تمرینات رهاسازی / ۲۷۷
 بداهه‌سازی با دیالوگ‌های متن / ۲۷۸
 تمرین کامل / ۲۷۸
 بیوگرافی / ۲۷۸
 دوره‌ی سوم جلسات تمرین / ۲۷۹
 تمرین - اجرای ویژه / ۲۷۹
 اجرا / ۲۸۱

فصل (۱۹) تقویت ارتباط حسی بازیگر کودک / ۲۸۲

کنش درونی / ۲۸۲
 کارگروهی روی صحنه / ۲۸۵
 — تصویرسازی روی صحنه / ۲۸۵
 — نجوای نمایشی: مقدماتی / ۲۸۶
 — نجوای نمایشی / ۲۸۷
 — تصویرسازی روی صحنه / ۲۸۸
 در شرایط نامتعارف / ۲۸۸
 ارتباط / ۲۸۸
 — رابطه / ۲۸۹
 کشمکش / ۲۹۰
 بازیگری در کارگاه / ۲۹۱

فصل (۲۰) رفع مشکلات بازیگر / ۲۹۲

بازیگر تازه‌کار / ۲۹۲
 حل مشکلات بازیگر تازه‌کار / ۲۹۳

ضمیمه (۱) برنامه‌ی کارگاه‌های بازی نمایشی / ۲۹۷

ضمیمه (۲) چارچوب مهارت‌های بازی‌های نمایشی / ۳۰۶

پیش‌گفتار

هنگامی که فعالیتی تنها یک هدف مفید را دنبال می‌کند و به مقصد می‌رسد، بی‌شک ارزش آن را دارد که به‌طور مستمر مورد بهره‌برداری قرار گیرد. بنابراین وقتی فعالیتی کاربردهای مفید بی‌شماری در خود نهفته دارد، ما چگونه باید با آن برخورد کنیم؟

فایده‌هایی هم‌چون؛ ایجاد برقراری ارتباط (کلامی، غیرکلامی «با حرکت»)، نشان دادن کنش و واکنش، تجربه آزمون و خطا، کشف راه‌حل‌ها، ایجاد شور و نشاط و لذت، افزایش دانش، آموزش هنر و تئاتر، تقویت مهارت‌های جسمی، ذهنی و زندگی، کسب تمرکز، حل مسئله، تعامل گروهی، رعایت قوانین (بازی)، همکاری گروهی، مسئولیت‌پذیری، احترام متقابل، رشد خلاقیت، آموزش بازیگری^(۱) و...^(۲)

اجرای «بازی‌های تئاتری» کتاب حاضر، بدون هیچ اغراقی می‌تواند کاربردهای نام‌برده شده را برای اجراکننده‌ی آن به‌ارمغان بیاورد. گو این‌که آن‌ها تمامی کاربردهای تئاتر نیست اما ارزش‌هایی است که نمی‌شود برای آن قیمت تعیین کرد.

کتاب «بازی‌های تئاتری» «ویولا اسپولین» و هم‌چنین کتاب ارزشمند دیگرش «بداهه‌پردازی در تئاتر» از کتاب‌های مرجع جهان تئاتر است که هیچ بازیگری از آن بی‌نیاز نیست:

۱. هدف کلی کتاب، آموزش و تقویت بازیگری و رشد و گسترش آن می‌باشد. با این عنایت که نویسنده به‌طور خاص به دانش‌آموزان توجه کرده است.
۲. کلیه کاربردهای نام‌برده، از متن کتاب گرفته شده است.

چه بازیگر حرفه‌ای، و چه بازیگر غیر حرفه‌ای «بازی‌های نمایشی»^(۳) و «نمایش بازی‌ها»^(۴)

چه بازیگرانی که برای بزرگسالان نمایش می‌دهند، و چه بازیگرانی که ویژه‌ی خردسالان، کودکان و نوجوانان به اجرای نمایش می‌پردازند.^(۵) چه کودکانی که سرگرم «نمایش خلاق»^(۶) آند، و چه دانش‌آموزانی که در سر کلاس^(۷) درس و یا در جشنواره‌های تئاتری دانش‌آموزی^(۸) برای هم‌سن‌وسال‌های خود نمایش اجرا می‌کنند.

با این ملاحظه، باردیگر باید تأکید کرد که هیچ بازیگری از تمرین‌های این کتاب بی‌نیاز نیست.

این تمرین‌ها می‌تواند علاوه بر کاربردهای ذکر شده در زمینه‌های آموزشی، تربیتی و درمانی که از کاربردهای عام تئاتر است، مجری را به‌طور خاص در فنون بازیگری نیز تقویت کند و او را در اجرای نقش متبحر سازد. فنونی همچون؛ تمرکز، بداهه‌پردازی، فضاسازی، خلق شخصیت و موقعیت، استفاده‌ی درست از بدن و ذهن، تقویت بیان، تنفس و حرکت، همکاری جمعی، بروز خلاقیت‌ها و...

اجرای تمرین‌های کتاب «بازی‌های تئاتری»^(۹) چنان‌که نویسنده به درستی در کتاب متذکر شده‌است، باعث دگرگونی‌های مثبت می‌گردد؛

«خلاقیت به معنی چیش متفاوت نیست، بلکه به معنی دگرگونی است.»^(۱۰)

«هسته اصلی بداهه‌پردازی، تغییر و دگرگونی است.»^(۱۱)

و این‌ها دست‌آوردهای ناچیزی نیست که مربیان و مسئولین آموزش و پرورش بتوانند به راحتی آن‌را نادیده بگیرند.

۳. بازی نمایشی به بازی‌هایی گفته می‌شود که نخست «بازی» است و سپس نمایشی. نمایشی به معنی دارا بودن ظرفیت اجرایی نقش است مانند؛ بازی‌های: «آسیا به چرخ» و «دخترک اون‌جا» نشسته که در اولی یکی از بازیکنان نقش «آسیا» و در دومی نقش «دختره» را بازی می‌کند. این بازی‌ها معمولاً بدون حضور مربی و تماشاگر اجرا می‌گردد. (برای اطلاع بیشتر مراجعه کنید به «تئاتر کودکان و نوجوانان» داوود کیانیان، انتشارات منادی تربیت، چاپ سوم ۱۳۸۵، تهران.)

۴. نمایش بازی به بازی‌هایی گفته می‌شود که نخست «نمایش» است و سپس بازی. درواقع این بازی صدرصد نمایشی است، درحالی‌که بازی‌های نمایشی فقط درصدی از آن ظرفیت اجرای نقش را دارد، نه به‌تمامی. نمایش بازی‌ها مانند؛ خاله بازی و عروسک‌بازی که در اولی همه شرکت‌کنندگان از اول تا به آخر بازی به اجرای نقش می‌پردازند و در دومی، اجراکننده‌ی نقش مقابل عروسک، در تمامی بازی به بازیگری مشغول است. در این بازی‌ها نیز همانند بازی‌های نمایشی، معمولاً نه مربی وجود دارد و نه تماشاگر. (برای اطلاع بیشتر مراجعه کنید به «نمایش کودک» داوود کیانیان، انتشارات منادی تربیت، چاپ اول ۱۳۸۴، تهران.)

۵. نمایش برای خردسالان، کودکان و نوجوانان.

۶. نمایش خلاق، نمایشی است فرایندمحور که برای تماشاگر اجرا نمی‌گردد و مربی اجرای نمایش کودک را بنا به اهداف ازپیش تعیین شده رهبری می‌کند.

۷. نمایش‌های کلاسی که به‌طور عمده برای اهداف کمک‌درسی به کار می‌آید.

۸. تئاتر دانش‌آموزی که معمولاً بین مدارس به مسابقه گذاشته می‌شود.

تشکر و قدردانی از تلاش و زحمت تمام کسانی که در تولید این کتاب بی‌نظیر سهم داشته‌اند، کم‌ترین هدیه‌ای است که می‌توان تقدیم آنان کرد. مقدم این کتاب ارزشمند را (هرچند دیر) به‌جمع محدود کتاب‌های مرجع تئاتری، به‌ویژه در زمینه تئاتر کودکان و نوجوانان^(۱۲) خوش‌آمد می‌گوییم و حضورش را مغتنم می‌شماریم.

داوود کیانیان

شهریورماه ۱۳۸۹

۹. با توجه به اسم اصلی کتاب که کلمه‌ی «تئاتر» ذکر شده و همچنین حضور مربی و تماشاگر که کتاب بر آن تأکید دارد، مناسب‌تر می‌بود اسم کتاب به‌جای «بازی‌های نمایشی»، «بازی‌های تئاتری» ترجمه می‌شد. در این صورت مخاطب کتاب از دست‌اندرکاران نمایش در کلاس درس و تئاترهای کودکان و نوجوانان به تئاتر حرفه‌ای بزرگسالان نیز گسترش می‌یافت. چنان که از اهداف کتاب نیز چنین برمی‌آید. شاهد مثال این مدعا مطالبی است که در خود کتاب آمده است. ازجمله:

«بچه‌ها را در فضای تئاتری قرار دهید، آن‌ها خودشان راه را پیدا خواهند کرد. تدریس تئاتر به بچه‌ها و بزرگسالان مثل هم است، تنها تفاوت در نوع هدایت آن‌هاست.» ص. ۳۵، ستون چپ، سطرهای ۸-۳.

«فراموش نکنید که شما در کارگاه تئاتر هستید و بازی‌های تئاتری آموزش می‌دهید، بنابراین باید باتوجه به ماهیت نمایش، آن‌را تدریس کنید. مسلماً نباید تئاتر را با شیوه‌های تکراری و خشک و جدی آموزش داد.» ص. ۴۸، ستون راست، سطرهای ۱۰-۶.

۱۰. ص. ۲۲، ستون چپ سطرهای ۳-۱۱ از پایین.

۱۱. ص. ۲۲، ستون چپ سطرهای ۵-۴ از پایین.

۱۲. در کتاب بر بازی‌های سنتی تأکید شده است. من نیز در کتاب «نمایش کودک» بیش از ۲۰۰ بازی سنتی ایرانی را که اکثر آن‌ها دارای جنبه‌های نمایشی بوده‌اند جمع‌آوری کرده و برای تمرین‌های بازیگری ذکر کرده‌ام.

مقدمه

بازی‌های نمایشی کتاب حاضر طوری طراحی شده است که هر معلمی با هر میزان تجربه‌ی تئاتری بتواند آن را آموزش دهد. اگرچه این بازی‌های به‌ظاهر هم برای معلمان و هم برای دانش‌آموزان به‌سادگی قابل فهم است اما اهداف جدی و مفاهیم عمیقی درون آن‌ها نهفته است. این بازی‌های نمایشی مهارت‌های هنرهای اجرایی دانش‌آموزان را تقویت کرده و به آن‌ها کمک می‌کند تا به درک درستی از مفهوم نمایش و بازیگری برسند.

هدف نویسنده‌ی این کتاب فقط خلق یک تجربه‌ی ساده‌ی نمایشی برای دانش‌آموزان نیست، بلکه وی تلاش می‌کند تا دانش‌آموز به‌جایی برسد که بتواند در مقابل کنش‌های نمایشی، واکنش‌های درستی نشان دهد، با رفتارهای نمایشی درست، یک فضای نمایشی مناسب خلق کند، و مسائل و موضوعات معمولی و تکراری را به‌شکل کاملاً نو و بدیع، نمایش دهد. مهم‌تر از همه این‌که دانش‌آموز با انجام این بازی‌های نمایشی متنوع، با اصول اولیه قصه‌گویی، نقد ادبی، و تجزیه و تحلیل شخصیت نمایشی آشنا می‌شود؛ در طول نمایش، احساسات و تخیل خود را به‌کار گرفته و با شرایط و موقعیت‌های

تازه، راحت‌تر و آگاهانه‌تر برخورد می‌کند. همچنین یاد می‌گیرد که چگونه روی انرژی و توانایی‌های هنری خود تمرکز کرده و آن‌ها را در عمل به نمایش درآورد. به‌طور خلاصه باید گفت که این بازی‌ها، آموزش ساده‌ی تئاتر نیست، بلکه آموزش مهارت‌های زندگی است.

آرتور موری* • «Arthur Morey» ویراستار کتاب به‌همراه
«Mary Ann Brandt»